

Vybrané inštitúty zákonnej úpravy oddĺženia fyzických osôb

Selected institutes of statutory regulation of debt relief

JUDr. Ing. Darina Králiková

**Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Katedra
obchodného a finančného práva**

Anotácia

Nadobudnutím účinnosti novely zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii je umožnené dlžníkom zbaviť sa svojich dlhov za splnenia pomerne jednoduchých podmienok. Nasledujúci príspevok sa zameriava na všeobecnú charakteristiku oddĺženia fyzických osôb, ako i na vybrané inštitúty oddĺženia, a to kategorizácia pohľadávok dlžníka v konaní o oddĺžení.

Annotation

By the entry into force of the amendment to Act no. 7/2005 Z.z. Bankruptcy and Restructuring is enabled by debtors to get rid of their debts under fairly simple conditions. The following paper focuses on the general characteristics of debt relief for individuals as well as on selected debt relief institutions, namely the categorization of debtor's claims in debt relief proceedings.

Kľúčové slová

Konkurzné právo, dlžník, oddĺženie, pohľadávky

Key words

Bankruptcy law, debtor, disencumbering, receivables

Úvod

Zadĺženie fyzických osôb predstavuje, ako pre tieto osoby, tak i pre štát negatívne dôsledky.

Zadĺženie osôb sprevádzajú prebiehajúce exekučné konania, čím sa do značnej miery znižuje použiteľný zostatok mzdy takejto osoby na zabezpečenie základných životných potrieb. Ľudia preto strácajú prirodzenú motiváciu pracovať, čím sa neprimerane zaťažuje štátny rozpočet najmä v sociálnej oblasti.

Účinným riešením neustále sa zvyšujúcej zadĺženosti občanov a tým nezanedbateľného ekonomicko- sociálneho problému je poskytnutie druhej šance zjednodušením prístupu k odpusteniu vymáhania dlhov, a tak s účinnosťou od 1. marca 2017 došlo k významným zmenám doterajších pravidiel riešenia úpadku fyzických osôb.

Novela zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj ako „ZKR“) je z formálneho hľadiska výsledkom legislatívneho procesu majúceho svoj vecný základ v programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky. Z materiálneho hľadiska predstavuje

novela ZKR riešenie neustále narastajúceho problému, a to miery zadlženosti občanov Slovenskej republiky, pričom primárnym účelom novely ZKR je umožniť rýchlo a efektívne zbaviť sa svojich dlhov širokému okruhu zadlžených fyzických osôb.

Zákonodarca pri tvorbe novely ZKR čerpal inšpiráciu z viacerých zahraničných právnych úprav, a to najmä z amerického bankrotového práva ako i z konkurzného práva nemeckej proveniencie, čo sa prejavuje najmä v spôsoboch riešenia oddlženia fyzických osôb, kde prichádza do úvahy buď konkurz alebo splátkový kalendár.

Zjednodušenie pravidiel umožňujúcich zbaviť sa dlhov má tendenciu inšpirovať mnohých k využitiu inštitútu „osobného bankrotu“, a to i v prípade, kedy sú zadlžené osoby v skutočnosti schopné svoje dlhy splácať. Uvedené situácie sú v ZKR riešené prostredníctvom sankcií v podobe možnosti zrušenia oddlženia pre nepoctivý zámer a pod.

Na základe uvedeného máme za to, že zákonodarca nemal záujem narušiť rovnováhu medzi oprávnenými záujmami veriteľov na uspokojení svojich pohľadávok a možnosti uspokojenia základných potrieb dlžníka. Novela ZKR by mala poskytnúť dlžníkovi ochranu pred neprimeranými postupmi pri vymáhaní pohľadávok veriteľmi a zároveň motivovať dlžníka, aby uspokojil svojich veriteľov v čo najväčšom rozsahu zodpovedajúcom jeho možnostiam a schopnostiam.

Všeobecná charakteristika oddlženia

Prostredníctvom procesného inštitútu zbavenia sa dlhov v zmysle ZKR môže dlžník dosiahnuť nevymáhateľnosť pohľadávok v rozsahu, v akom nie sú kryté hodnotou majetku dlžníka.

Na podanie návrhu na oddlženie konkurzom či splátkovým kalendárom je oprávnený podať výlučne dlžník, a to v prípade, ak sa voči nemu vedie exekučné konanie alebo obdobné vykonávacie konanie a nie je vo výkone trestu odňatia slobody.[\[1\]](#)

Veriteľ dlžníka nie je aktívne vecne legitimovaný na podanie takéhoto návrhu, ibaže je dlžníkom fyzická osoba podnikateľ, kedy je veriteľ oprávnený podať návrh na vyhlásenie konkurzu podľa druhej časti ZKR.

Novela ZKR priniesla možnosť oddlžiť sa dvomi spôsobmi, a to konkurzom podľa štvrtej časti ZKR alebo splátkovým kalendárom, pričom voľba medzi formami oddlženia je výlučne ponechaná na vôľu dlžníka. Novela ZKR odstránila pre podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu potrebu plurality veriteľov, či minimálnu hodnotu majetku ako bolo tomu doposiaľ.

Účinnosťou novely ZKR dlžník nemusí pre prípad oddlženia konkurzom disponovať žiadnym majetkom, pričom pre prípad oddlženia splátkovým kalendárom, musia majetkové pomery dlžníka umožňovať zostavenie splátkového kalendára.[\[2\]](#)

K odstráneniu plurality veriteľov došlo zmenou definície platobnej neschopnosti fyzickej osoby pred tým založenej na neschopnosti plniť 180 dní po lehote splatnosti aspoň jeden peňažný záväzok.[\[3\]](#)

V prípade, ak je však dlžníkom fyzická osoba podnikateľský subjekt, preukázanie platobnej neschopnosti takéhoto dlžníka, a to aspoň dvoma peňažnými záväzkami 30 dní po lehote splatnosti viac ako jednému veriteľovi ostalo zachované v prípade, ak návrh podáva veriteľ.[\[4\]](#)

Súd vychádza z vyhlásenia dlžníka o jeho platobnej neschopnosti, pričom osobitne platobnú schopnosť dlžníka neskúma, ibaže existuje dôvodná obava o pravdivosti vyhlásenia dlžníka.[\[5\]](#)

Povinnou náležitosťou návrhu na vyhlásenie konkurzu však musí byť potvrdenie o prebiehajúcom exekučnom alebo obdobnom vykonávacom konaní. Za uvedené konania možno považovať nie len exekučné konania zmysle zákona č. 233/1995 Z.z. Exekučný poriadok, ale i:

- daňové exekučné konanie v zmysle zákona č. 563/2009 Z.z. Daňový poriadok,
- colné exekučné konanie v zmysle zákona č. 199/2004 Z.z. Colný zákon,
- správny výkon rozhodnutia v zmysle zákona č. 71/1967 Zb. Správny poriadok,
- výkon rozhodnutia podľa zákona č. 65/2001 Z.z. o správne a vymáhaní súdnych pohľadávok alebo výkon rozhodnutia podľa cudzieho práva.

K uvedenému považujeme za dôležité uviesť, že dlžník je oprávnený účinne podať návrh podľa štvrtej časti ZKR aj pri vymáhaní pohľadávok, ktoré v oddĺžení zostávajú nedotknuté, či pohľadávok ktoré sú z uspokojenia vylúčené, pričom podmienka vedenia exekučného alebo obdobného vykonávacieho konania je splnená i v prípade, ak sa konanie vedie na vymożenie inej než peňažnej pohľadávky, ako napr. vypratanie nehnuteľnosti, dokonca i v prípade výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých v zmysle zákona č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok, čo možno považovať za odporujúce koncepcii samotnej novely ZKR.

Dlžníci sú podľa súčasnej právnej úpravy oprávnení zbaviť sa dlhov opakovane v desaťročných periódach od vyhlásenia konkurzu, alebo určenia splátkového kalendára (§ 166 ods. 2)

Dlžník musí byť pri podaní návrhu na vyhlásenie konkurzu či určení splátkového kalendára obligatórne procesne zastúpený, bez ohľadu na to, či má dosiahnuté vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v odbore právo.

V konaní o oddĺžení konkurzom zastupuje dlžníka Centrum právnej pomoci, a v odôvodnených prípadoch advokát určený Centrom právnej pomoci (ďalej len ako „CPP“).

V konaní o oddĺžení splátkovým kalendárom zastupuje dlžníka advokát určený CPP.[\[6\]](#)

CPP je povinné poskytnúť právnu pomoc každému dlžníkovi, ktorý o to požiada a osvedčí, že sa voči nemu vedie exekučné alebo obdobné vykonávacie konanie, a zároveň uzavrie s CPP dohodu o splátkach, ak ide o konanie o oddĺžení konkurzom. V prípade, ak CPP konštatuje, že existujú zrejmé dôvody, pre ktoré súd nevyhlási konkurz, alebo neurčí splátkový kalendár, nie je povinné poskytnúť dlžníkovi právnu pomoc. Voči takému rozhodnutiu CPP je dlžník oprávnený podať správnu žalobu.[\[7\]](#)

Vzhľadom na povinné procesné zastúpenie dlžníka v konkurznom konaní, zákon ustanovuje, že súd nevyzýva dlžníka na opravu alebo doplnenie návrhu, pričom návrh odmietne ak nespĺňa formálne náležitosti, čím nie je vylúčená zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

Pohľadávky

Na účely uspokojovania pohľadávok v konkurznom konaní či v konaní o určenie splátkového kalendára zákon pohľadávky kategorizuje nasledovne:

- a) pohľadávky z uspokojenia vylúčené (§ 168b),
- b) pohľadávky oddĺžením nedotknuté (§ 166c),
- c) pohľadávky predstavujúce náklady konkurzu,
- d) ostatné pohľadávky,

Pohľadávky z uspokojenia vylúčené

Za nevymáhateľné pohľadávky zákon taxatívne určuje príslušenstvo pohľadávky presahujúce 5% istiny pohľadávky za každý kalendárny rok existencie pohľadávky, na ktoré vznikol nárok pred rozhodujúcim dňom, v rozhodujúci deň a po rozhodujúcom dni, pričom výnimku tvorí len príslušenstvo pohľadávky z úveru na bývanie za predpokladu, že nebola prihlásená do konkurzu. K nevymáhateľnosti príslušenstva pohľadávky nad rámec vyššie uvedený dochádza i v prípade, ak by majetok dlžníka postačoval na jeho úhradu.

Za nevymáhateľné pohľadávky zákon považuje i pohľadávku zo zmenky, ak bola podpísaná dlžníkom pred rozhodujúcim dňom. Zmenky sú ako platobným, tak i zabezpečovacím prostriedkom v obchodných vzťahoch a ich paušálne vylúčenie z uspokojenia nie je podľa nášho pohľadu racionálne.

Ďalšou skupinou pohľadávok vylúčených z uspokojenia sú zmluvné pokuty a iné súkromnoprávne alebo verejnoprávne peňažné sankcie, kde povinnosť, ktorá zakladá právo uplatniť alebo uložiť takúto pokutu alebo sankciu, bola porušená pred rozhodujúcim dňom.

K uvedenému je však nutné uviesť, že ak došlo k porušeniu povinnosti po rozhodujúcom dni, pôjde o pohľadávku vzniknutú po rozhodujúcom dni, ktorá sa neuspokojuje v konkurze alebo splátkovým kalendárom, a preto takáto peňažná sankcia bude vymáhateľná bez obmedzení.

Oddĺžením sa stávajú nevymáhateľné i peňažné pohľadávky, ktoré patria alebo patrili osobe spriaznenej s dlžníkom a vznikli pred rozhodujúcim dňom.

Za nevymáhateľné pohľadávky zákon považuje i trovy účastníkov konania, ktoré im vznikli v súvislosti s účasťou v konkurznom konaní alebo v konaní o určení splátkového kalendára.

Nevymáhateľnosť pohľadávok taxatívne vymedzených v ZKR sa nevzťahuje na oddĺžením nedotknuté pohľadávky, pričom výnimku z nedotknuteľnosti pohľadávok predstavuje len príslušenstvo pohľadávok, uvedených v § 166c ods. 1 písm. a), c) ustanovenie obsahujúce spätný odkaz na § 166b ods. 1 písm. e).

b) Pohľadávky oddĺžením nedotknuté

Pohľadávky oddĺžením nedotknuté sú uvedené v § 166c ZKR, pričom ide o osobitnú množinu pohľadávok na ktoré sa oddĺženie nevzťahuje a ktoré ostávajú vymáhateľné v rozsahu v akom nebudú uspokojené i po ukončení oddĺženia.

Za takéto pohľadávky zákon považuje pohľadávku veriteľa – fyzickej osoby, ktorú nenadobudol postúpením, prevodom alebo prechodom s výnimkou dedenia, ak takéto pohľadávka nebola prihlásená v konkurze z dôvodu, že veriteľ nebol správcom písomne upovedomený, že bol vyhlásený konkurz.

V návrhu na vyhlásenie konkurzu je dlžník povinný uviesť zoznam svojich veriteľov – fyzické osoby. V opačnom prípade sa z nevymáhateľných pohľadávok môžu stať pohľadávky vymáhateľné.

Správca je povinný písomne upovedomiť všetkých veriteľov v zozname uvedených, že bol vyhlásený konkurz.

Za oddĺžením nedotknutú pohľadávku sa považuje aj pohľadávka z právnej pomoci poskytnutej dlžníkovi CPP v súvislosti s konaním o oddĺžení, ktorá zahŕňa ako zastupovanie dlžníka v konaní o oddĺžení do ustanovenia správcu, tak i poskytnutie preddavku na úhradu paušálnej odmeny správcu v konaní o oddĺžení konkurzom. V prípade, ak dlžníka v konkurze zastupuje CPP ustanovený advokát, odmenu advokáta uhrádza Centrum.[\[8\]](#)

Ďalšiu oddĺžením nedotknutú pohľadávku predstavuje pohľadávka zabezpečená, v rozsahu, v ktorom je krytá hodnotou predmetu zabezpečovacieho práva. Nevymáhateľným sa s odkazom na § 166b ods. 1 písm. a),b) stáva príslušenstvo takejto pohľadávky. Pri výkone záložného práva v zmysle Občianskeho zákonníka i po ukončení oddĺženia, však ostáva právo na vymáhanie príslušenstva pohľadávky zachované v plnom rozsahu, čo evokuje demotiváciu zabezpečeného veriteľa neprihlasovať svoju zabezpečenú pohľadávku do konkurzného konania.

Ďalšou skupinou nedotknuteľných pohľadávok sú pohľadávky zo zodpovednosti za škodu spôsobenú na zdraví alebo spôsobenú úmyselným konaním vrátane príslušenstva takejto pohľadávky. Na vymoženie príslušenstva uvedených pohľadávok sa nevzťahuje ustanovenie § 166b ods. 1 písm. a), b), z čoho je zrejmé, že príslušenstvo pohľadávok je vymáhateľné bez akýchkoľvek obmedzení. V zmysle tohto ustanovenia nepoživajú ochranu pohľadávky vzniknuté z titulu nemajetkovej ujmy, ako ani pohľadávky veriteľov dlžníka, ktorý sa nestal veriteľmi z vlastnej vôle, pokiaľ nejde o pohľadávku zo zodpovednosti za škodu spôsobenú na zdraví alebo spôsobenú úmyselným konaním.

Za nedotknuteľné pohľadávky sa ďalej považuje pohľadávka dieťaťa na výživné, vrátane príslušenstva takejto pohľadávky. Z uvedeného je zrejmé, že všetky ostatné druhy výživného oddĺženiu podliehajú.

Oddĺžením nedotknuté sú i pohľadávky vyplývajúce z pracovnoprávných nárokov zamestnancov voči zamestnávateľovi.

Dávky garančného poistenia poskytované Sociálnou poisťovňou zamestnancovi platobne neschopného zamestnávateľa v zmysle zákona č.461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, nepredstavujú pracovnoprávny nárok, a preto účinkom oddĺženia podliehajú.[\[9\]](#)

Peňažný trest podľa Trestného zákona predstavuje ďalšiu pohľadávku zo skupiny oddĺžením nedotknutých pohľadávok, pričom musí ísť o peňažný trest uložený podľa Trestného zákona č. 300/2005 Z.z., páchatelovi trestného činu v súvislosti s ktorým získal majetkový prospech ukladaný v rozsahu od 160 Eur do 331 930 Eur (§ 56 Trestného zákona).

Poslednou zo skupiny oddĺžením nedotknutých pohľadávok je pohľadávka nepeňažná.

c) Pohľadávky predstavujúce náklady konkurzu

Za náklady konkurzu možno považovať :

- odmenu správcu a náklady speňažovania a rozvrhu výťažku,
- nevyhnutné výdavky správcu spojené s vedením konkurzu,
- náklady spojené so správou majetku podliehajúceho konkurzu,
- preddavok na trovy znaleckého posudku,
- úhrada nákladov šetrení vykonaných správcom na podnet veriteľa v sume schválenej zástupcom veriteľov alebo schôdzou veriteľov.“[\[10\]](#)

V prípade, ak konkurznú podstatu tvorí aj zaťažený majetok, správca konkurznej podstaty z výťažku odpočíta len svoju odmenu a náklady spojené so speňažovaním majetku.[\[11\]](#)

Pokiaľ pri oddĺžení splátkovým kalendárom vzniknú náklady konania, pôjde o pohľadávky, ktoré sa musia uspokojiť mimo splátkového kalendára z dlžníkom zloženého preddavku na paušálnu odmenu a paušálnu náhradu nevyhnutných nákladov spojených s vedením konania a sú splatné v deň skončenia konania.[\[12\]](#)

d) Ostatné pohľadávky

Za ostatné pohľadávky možno považovať všetky pohľadávky, ktoré sú v zmysle § 166a uspokojované v konkurze alebo splátkovým kalendárom, a zároveň nepatria do žiadnej z predchádzajúcich skupín, pričom ide v zásade o pohľadávky, ktoré môžu byť uspokojené len v konkurznom konaní alebo splátkovým kalendárom, pričom v rozsahu, v akom neboli uspokojené vyššie uvedeným spôsobom zanikajú.

Záver

Príspevok je zameraný na vybrané inštitúty oddĺženia v zmysle zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii reflektujúc na účinnosť novely tohto zákona počnúc dňom 1.3.2017, ktorej cieľom bolo umožniť čo najširšiemu okruhu dlžníkov zbaviť sa svojich dlhov a začať „od znova“. Inštitút oddĺženia je v súčasnosti nastavený tak benevolentne, že je prístupný každému dlžníkovi, voči ktorému je vedené aspoň jedno exekučné alebo obdobné vykonávacie konanie, pričom zároveň využitie tohto inštitútu láka i tých, ktorí sú schopní svoje záväzky plniť. Novela osobného bankrotu otvorila nové otázky, pričom už teraz je zrejmé, že právna úprava má svoje úskalia, ktoré bude potrebné korigovať.

Použité informačné zdroje:

Dôvodová správa k zákonu č. 77/2016 Z.z., ktorým sa mení a doplňa zákon č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa doplňa zákon č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z.z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov: dosutpná online dňa 14.04.2019: <<http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon018/1/22/spltkov-kalendr-ako-forma-oddlenia>> [cit. 2019-03-07]

FICEK, M. Osobný bankrot po novom. Dostupné na internete: <<https://ficek.sk/osobny-bankrot-po-novom-82>> [cit. 2019-03-10]

MALIAR, M.: Účinky konkurzu vo vzťahu k exekučným konaniam: dostupné na online na webovom sídle Justičnej akadémie SR dňa 2.9.2018: <<http://www.ja-sr.sk/system-konkurzu-vo-vztahu-k-exekucnym-konanim.pdf>>

Právne predpisy:

Zákon č. 7/2005 Z.z o konkurze a reštrukturalizácii

Zákon č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi

Zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení

Právne periodikum:

Đurica, M.: Osobné bankroty: in: Bulletin slovenskej advokácie, 2017, č. 4, s. 30-53

Poznámky pod čiarou

[\[1\]](#) § 166 zákona č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii

[\[2\]](#) § 168c zákona č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii

[\[3\]](#) § 3 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii

[\[4\]](#) § 11 ods. 3 , § 12 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii

[\[5\]](#) § 167a ods. 1 písm. d) a § 168a ods. 1 písm. d) v spojení s § 166 ods. 4 zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii

[\[6\]](#) Pozri § 24h ods. 4 a 5 zákona č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi

[\[7\]](#) Pozri § 10 zákon č. 327/2005 Z.z.

[\[8\]](#) Pozri § 24h ods. 3,6 zákona č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z.z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z.z.

[\[9\]](#) Pozri §2 písm. d) zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení.

[\[10\]](#) § 167t ods. 1 zákona č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii

[\[11\]](#) Pozri § 167k ods. 5 zákona č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii

[\[12\]](#) Pozri § 166 ods. 6 zákona č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii